

MŮJ DLUHÝ běh

Daniel
Orálek

Luboš Brabec

Daniel Orálek

Můj dlouhý běh

Z atletického kroužku v Židlochovicích až do cíle
Spartathlonu. A ještě dál.

2014

Cover © Milan Šabata

ISBN 978-80-87970-58-4 (ePub)

ISBN 978-80-87970-59-1 (mobi)

ISBN 978-80-87970-60-7 (PDF)

Tuto knihu chci věnovat všem,
kteří mi pomáhali uskutečňovat běžecké a ultraběžecké sny.
Rodině, trenérům Jiřímu a Františkovi,
těm, co mě sponzorují a sponzorovali,
a především partnerce a přítelkyni Renatě.

Obsah

Slovo úvodem	6
Pod sochou krále Leonidase.....	8
Kluk bez talentu	14
Dopis od trenéra	22
Mistrem republiky se stává... ..	30
Se lvíčkem na prsou	38
Od VŘSR k Palachovi.....	47
Vyhaslý oheň	55
Restart	64
Úvodní lekce ultramaratonu pro začátečníky.....	72
První stovka.....	80
Maraton a spol.....	87
Bolí to? No a co... ..	94
Cestou do Údolí smrti	105
Badwater	113
„Na co při běhu myslíte?“	122
Po stopách Feidippidových	131
Trailová trápení	144
Na dno Měděného kaňonu	151
Život ultramaratonce	164
Největší úspěchy	174
Osobní rekordy.....	175

Slovo úvodem

Nápad napsat knížku s ultramaratoncem Danielem Orálkem, samozřejmě o něm, jsme nosil v hlavě delší dobu. Ale rozhoupal jsem se až loni v listopadu. Snad i proto, že jsem viděl, jak jsou u nás nadšeně přijímány překlady amerických autobiografií Scotta Jurka nebo Deana Karnazese. Říkal jsem si: proč by nemohla vyjít taky knížka o Danovi? Zaslouží si ji. Jeho běžecký příběh není o nic fádňější, jeho výkony jsou srovnatelné, jeho přístup mi přijde neméně inspirativní.

Domluvili jsme se okamžitě. Na můj e-mailový dotaz, zda by do toho šel, odpověděl lakonickým „ano“ a mohli jsme se pustit do práce. Narodil se Můj dlouhý běh.

S Danem se znám pár roků, četl jsem o jeho dobrodružném ultramaratonu v rozpáleném Badwateru a už dřív mi vyprávěl pozoruhodné historky ze Spartathlonu. Ale když mi na první pracovní schůzku přinesl štos diplomů z 80. a 90. let, potom i sešit plný výstřižků, o něž se od jeho dětství starala maminka, fotky, dopisy, osvědčení, pozvánky, ročenky, výsledky, najednou jsem pochopil, že medializované akce jako Spartathlon nebo závod v mexických Měděných kaňonech jsou jenom součástí jeho příběhu. Důležitou, ale ne jedinou zásadní. A že mě ten příběh zajímá den ode dne víc.

Potvrdil jsem si, že on je skutečně největší osobností českého běhu. Je mu věrný, s malou přestávkou, víc než třicet let. Před čtvrtstoletím patřil k nadějím domácí atletiky, ostatně se zúčastnil i mistrovství Evropy juniorů. Na začátku 90. let se pohyboval v české špičce, v zahraničí závodil s Afričany jako se sobě rovnými a běhával časy, jaké mu dnešní elita může ve své většině jenom tiše závidět.

A později se prosadil i ve světě ultramaratonu, dnes stále oblíbenější disciplíny. To on ho vyvedl z ústraní a především jeho zásluhou je také u nás respektovaným sportem, který už snad nikdo neřadí mezi kuriozity typu pojídání švestkových

knedlíků nebo žonglování s pingpongovým míčkem. Když mluví o tom, že ročně naběhá 8000 kilometrů, za blázna a šílence ho mohou považovat jen neználci. Stále rostoucí běžecká komunita dokáže jeho výkony ocenit a rozumí i motivaci, proč se den co den obouvá do maratonek a vyráží na cestu.

Ale jenom výsledky na prestižních světových ultramaratonech neudělaly z Dana ikonu českého běhu. Spoustu hobíků, kteří později po nocích sledovali u počítače jeho výkony na Spartathlonu, si získal svým bezprostředním přístupem. Není z těch elitních běžců, kteří pár minut po závodě sbalí pohár s diplomem do tašky, nasednou do auta a jedou domů. Naopak, dlouhé minuty stojí s foťákem u cílové čáry a všem, kdo doběhnou za ním, se tak postará o hezkou vzpomínku na závod. Neodmítne nikoho, kdo za ním přijde s prosbou o radu. Vždy ochotný, dobře naladěný.

Dan nejen výborně běhá, ale o svém běhání umí i poutavě vyprávět. Vtipně, chytře, s nadhledem a smyslem pro sebeironii. Ne každý sport má tak výrazného „velvyslance“. I proto byla práce na téhle knížce požítkem. Rozmlouvat s člověkem, který ze sebe nedělá nepřekonatelného hrdinu a nenechá si okolím namluvit, že přepisuje dějiny a překračuje hranice nemožného. Prostě ho baví běhat, závodit i vyhrávat. Nic víc, nic míň. Tak v Danově podání vypadá nenápadný půvab běhání.

Věřím, že na následujících stránkách ho objevíte i vy.

Luboš Brabec, spoluautor
Praha, 1. prosince 2014

Pod sochou krále Leonidase

Na checkpoint číslo 47 přibíhám na prvním místě. Za mnou jsou tři stovky dalších závodníků. Tři stovky běžců, kteří se vydali za dobrodružstvím jménem Spartathlon 2012. Z Atén, od úpatí Akropole, jsme odstartovali při rozednění, odpoledne jsme minuli Korint a zítra máme doběhnout do Sparty.

V nohou mám 160 kilometrů a už dlouho vedu v nejprestižnějším ultramaratonském závodě na světě. Snažil se s ním poměřit snad každý, kdo v téhle disciplíně něco znamená. Kouros, Jurek, Cudin... Měl bych být v naprosté euforii. Ale nejsem. Vím, že je něco špatně. Vím, že se blíží okamžik, kdy se všechno zlomí.

Vlastně si nejsem jistý, jestli uvidím cíl.

V tom je skryto nejpůsobivější kouzlo ultramaratonu. I jeho záludnost. Že nikdy nevíte. Na osmdesátém kilometru se cítíte jako světový rekordman, ale za hodinu lezete po čtyřech.

Ted' mám blíž k tomu druhému. Je mi hodně zle. Žaludek vyhlásil stávkovou pohotovost už před dvěma hodinami. Přede mnou je řecká zářijová noc a 86 kilometrů. Budou dlouhé, nepředstavitelně dlouhé.

Na checkpointu si sedám do připravené židle. I takový pohyb bolí. Sám ho nezvládnou. Dostávám křeče do zad a ostatní mi musejí pomoci. Přemýšlím, co dál. Ted' mě čeká Mt. Parthenio, nejvyšší bod závodu, a je mi jasné, že v takovém stavu se nahoru nedostanu. Ve stanu vidím lehátko a deku. Jo, třeba mi to pomůže. Na chvíli si lehnout. Žaludek se v horizontální poloze uklidní a začne zase spolupracovat.

„Jenom na pět minut,“ říkám Renatě, Ivošovi a Vaškovi, kteří mě doprovázejí. Je to povel i prosba zároveň. Potom mě musejí vzbudit, jinak naberu velkou ztrátu. Nebo se možná už nezvednu.

Po chvilce čas na oddych o deset minut prodlužuju. Nespím. Jenom mám zavřené oči a odpočívám. Neskutečná slast.

Chabě zavelím a jdeme k židli. Nechám se znovu posadit. I když je venku pořád horko (ještě při stmívání ukazoval teploměr třicet stupňů), třesu se. Zimnicí i únavou. Drkotající zuby musejí být slyšet daleko v okolí. Nejsem schopen se ani sám najíst. Neudržím kelímek a lžičku. Ruce se mi klepou jako alkoholikovi, který si ráno jde pro vyprošťovák.

Renata se mě snaží nakrmit. Polknu čtyři lžičky sladké rýže a to je všechno. Víc nemůžu. Nedokážu se ani převlíct. Tílko musí dolů a místo něj na noc tričko s dlouhými rukávy. Každý pokus o svlečení ale končí křečemi. Do rukou, do zad. Tělo nezvládá jiné pohyby, než je běh nebo chůze. Když dám ruce do stran, projede mnou bolest. Naštěstí mám Renatu a kluky. Běžet takový závod bez podpůrného týmu musí být hrozné.

Hlavou se mi honí, jak se asi vydrápu na ten kopec. Je to koží stezka. Rozbitá, prašná, kamenitá. Pokud zkolabuju, žádné auto se ke mně nedostane. Tyhle pochybnosti si raději nechávám pro sebe. Nechci ostatní moc děsit. Vidí, že mi není úplně dobře, ale myslím, že netuší, do jakého dna se řítím.

Pokývám hlavou, že běžím dál. „Ještě to zkusím,“ hlesnu. I když jsem ve stavu polovědomí, stihnu zaregistrovat, že během zastávky se přede mě dostali Tetsuo Kiso, Thomas Stu a Lizzy Hawkerová. Ale je mi to fuk. Vím, že boj o přední místa pro mě skončil.

Začíná mi úplně jiná bitva.

Renata s klukama mi nasadí čelovku, podepřou mě z boku, postaví ze židle na nohy – a můžu zase běžet. Tedy spíš jít. Při cestě do kopce bojuju s rovnováhou a místy mám strach, že zahučím dolů mezi kameny. Trochu mě uklidňuje, že každého půl kilometru hlídkují pořadatelé. A že se mi lehce ulevuje. Cítím, že jsem z nejhoršího venku. Není mi dobře, ani zdaleka, ale začínám sám sebe přesvědčovat, že bych to mohl do cíle zvládnout.

„How far is it?“ ptám se jednoho z dobrovolníků a ten mě ujišťuje, že už mám za sebou půlku cesty na vrchol. A

skutečně. Za chvíli jsem na Mt. Partheniu. Dávám si čaj a měním baterky v čelovce.

Čeká mě cesta s kopce. Další utrpení. Bojuju střídavě s bolestí stehén, škytavkou a klouzavým kamenitým terénem. Na čtyři kroky jedno škytnutí. V první vesnici doplňuju vodu, ale moc se nezdržuju. Doprovod smím vidět až na checkpointu 52, tak se snažím chvátat. Aspoň v mezích toho, co je mi tělo ochotno tolerovat.

Kontrola je tentokrát před restaurací. Žaludek už naplno stávkuje, tak si jdu po chvilce beznaděje znovu lehnout. Předbíhají mě další tři závodníci. Pauza se protahuje na čtyřicet minut, ale aspoň jsem něco málo snědl. Zase zvedání na nohy a zase pokus to rozběhnout.

Je dávno noc a přidává se další nepřítel. Nedostatek spánku. Při běhu je to ještě dobré, ale jakmile přejdu do chůze, usínám. Zavírají se mi víčka, zastavuju se. Jsem úplně našrot. Groggy. Vyšťavený. Ani nevím, kolikrát jsem zvracel. Jsem na tom psychicky dost špatně. Začínám přemýšlet, že pro letošek to balím. Prostě konec. Představa dalších deseti hodin na trati mě drtí. Touha sednout si na chodník a vykašlat se na celý Spartathlon je silná, strašně silná.

Když mě předbíhá Szilvia Lubicsová a vidí, v jakém jsem stavu, nabízí mi, že zavolá doktora. Musím ji chvíli přesvědčovat, že to není nutné a že to nějak zvládnou. Jenom se mi chce spát, nic víc, ujišťuju ji. Snad mi věří a běží dál.

Ve chvíli nejhorších depresí dostávám nápad. Abych neusnul, vytahuju z ledvinky mobil a pročítám si povzbuzující esemesky, které mi lidi od večera poslali. Jsou jich desítky a jsou nádherné. Dostaly mě. Motám se uprostřed noci po nějaké peloponéské silnici, v nádrži posledních pár kapek, ale najednou vím, že to dokážu. Že dokud se můžu hýbat, nevzdám to. Nepokračuju dál kvůli egu, ani kvůli medaili a už vůbec ne proto, aby se o mně psalo. Pokračuju jenom kvůli úžasným lidem doma. Místo toho, aby spali, sledují on-line přenos na

internetu a drží mi palce. Je nádherný pocit vědět, že někomu tam daleko záleží na tom, abych uspěl. Teď to nemůžu zabalit. Zprávy mi dodají novou sílu, ale nejde to lehce. V jedné vesnici zabloudím, protože jsem při chůzi prospal asi pět velkých šipek, které ukazovaly vpravo. Dochází mi to až na další křižovatce, kde není žádné značení. Musím se vrátit, ztrácím dalších patnáct minut. Sakra! Do prdele!

Nadávky mě aspoň probouzejí do stavu přiměřené bdělosti. Všimám si i toho, že ještě za tmy mě předbíhají další běžci. V jedné chvíli jsem až patnáctý. Čert to vem.

Těsně před svítáním se napojuju na silnici, která vede přes hory přímo do Sparty. Vylézá slunce a brzy je zase pořádně horko. Jak se dozvím po závodě, je to nejdrsnější ročník v historii a dokončilo ho jenom 72 běžců z těch víc než tři stovek. Necelá čtvrtina.

Není divu.

Cítím, jak mám spálenou kůži; však se druhý den griluju na řeckém slunci. Rád bych se napil, ale už několik hodin je to nesplnitelná touha. Každý hlt vody odstartuje nové kolo škytavky. Proto se jenom poliju a propláchnu si pusu. Po poslední zkušenosti s gelem a následném šavlovém tanci, který vyděsil i kolemjedoucí řidiče, nemám pomyslení ani na jídlo. Navíc oči na slunci pálí, tak každou trošku stínu se snažím využít na maximum.

Jako obvykle se do vědomí vtírá pocit nekonečně se vlekoucího času. Každý kilometr, každá minuta trvají věčnost. Na dalším z checkpointů se ale dozvídám, že se soupeřům přibližuju. Denní světlo mi evidentně dělá líp než tma. Přináší mi poslední porci energie. Netuším, odkud se bere. Prvního předbíhám asi dvacet kilometrů před Spartou, čtvrtého míjím na jedné ze závěrečných kontrol.

„Jsi jedenáctý!“ hlásí Ivoš. Běžím rychleji, ale zároveň cítím, že se blížím hranici svých fyzických možností. Začínám mít strach. Ne o zdraví nebo snad o život. Ale o to, abych neskončil

ještě před cílem. Po tom všem, co jsem od včerejšího rána prožil? Úporně se proto soustředím na každý krok. Levá, pravá, levá, pravá. Opatrně našlapuju. Nezakopnout, nezavrát. Bojím se, že kdybych upadnul, odvezla by mě sanitka do nemocnice. Nebo by mi na nohy pomohl někdo z diváků a byl bych diskvalifikovaný.

Na posledních kilometrech na mě dohlíží policejní motorka. Doprovázejí nás i školáci. Někteří popobíhají, jiní jedou na kole. Nadšeně povzbuzují. Nemám moc sil jim pokynout a plácnout si s nimi, ale občas se snažím. Zajímá je, odkud jsem. Na tuhle otázku jsem od startu odpovídal snad padesátkrát. Ochotně, protože z nějakého důvodu je u mého jména ve startovní listině napsáno Finland. Párkrát i tady zamumlám jméno své země. Děti pochopily a radostně napovídají ostatním divákům: „Čechia! Čechia!“

Už je tu hlavní třída Sparty a s ní závěr nádherně těžkého závodu. Řekové sedí před kavárnami a fandí nám, tleskají. Teď už strach mizí. Zbývají poslední stovky metrů a vím, že to dokážu. Že jsem to dokázal. Beru si přes ramena českou vlajku a přichází vytoužený okamžik. Po roce opět stojím před majestátnou sochou krále Leonidase, rukou se dotknu panovníkovy nohy a tím pro mě podle pravidel závod končí. Dobíhám jedenáctý v čase 29 hodin, 26 minut a 39 vteřin. O šest míst a necelé tři hodiny hůř než loni. Ale to je asi poslední věc, která mi v téhle chvíli zatěžuje mysl. Jako v cíli každého ultramatonu převažuje absolutní pocit štěstí a úlevy. Euforie a radost z toho, že jsem to zvládl a že už je konec.

Vítání běžců v cíli Spartathlonu je pompézní a důstojné, jak velí řecká tradice. Připomíná návrat antických hrdinů z válečné výpravy. Stejných poct se dočká vítěz i ten úplně poslední běžec. Každý přeci dokázal to, co starověký posel. Každý urazil cestu z Atén do Sparty do šestatřiceti hodin.

Ceremoniál vypadá nádherně a už to je důvod, proč se na Spartathlon vydat. V cíli na běžce od rána čekají starosta a celá

zdejší honorace. Dnešek je pro ně nejvýznamnějším dnem v roce. I když jsme upocení, na tvářích máme zaschlou sůl a smrdíme na tři metry, místní politici se s námi objímají a fotí. Letos na to nemám náladu a tvářím se před fotografie trochu kysele. Pak dostaneme medaili, na hlavu olivový věnec. Přijdou dívky v antických róbách a dají nám symbolicky napít vody z posvátné řeky Eurótás. Tím končí oficiální část vítání.

Potom nás zavedou do stanu a tam se na každého běžce vrhnou tři ženy s gumovými rukavicemi, aby se o nás postaraly. Zují mi boty a začnou ošetřovat nohy, které vypadají jako... Jako nohy po třiceti hodinách běhu. Přinesou lavor s dezinfekcí, omyjou je, zalepí puchýře a krvácející oděrky a nakonec nohy zasypou. Nabízejí i masáž, ale ne každý si troufá, protože dotyk na unavené svaly často končí záchvatem křečí. Ještě mě prohlédne doktor, změří mi tlak a zeptá se, jestli nechci infúzi. Mám úžeh a jsem dehydrovaný na hranici únosnosti, tak rád souhlasím. Dostávám fýzák. Fyziologický roztok. Na závodech nikoli poprvé a zdaleka ani naposledy. Tekutina, která mi teče do žíly, sice nepřináší stejný požitek jako studené pivo, ale cítím se líp a líp. Slastně si ležím a přikládám postupně ledové obklady na ty části těla, které bolí nejvíc.

Po chvíli stan opouštím, protože je mi vedro, a vegetím ještě chvíli venku na lehátku. Když cítím, že jsem schopen návratu do normálního života, ujme se mě pořadatel a odvede k taxíku. Další z místních zvyků. Závodníky odvázejí na hotel, i když ten je od cíle jenom 300 metrů. Ale nepohrdnu.

Odjíždím ze scény, bohatší o nové pocity, zážitky a zkušenosti. Mám za sebou další krok na mém dlouhém běhu, který začal tak dávno a tak nenápadně. Před třemi desítkami let v atletickém kroužku při základní škole.

Kluk bez talentu

„Dane, běž radši domů a kopej si s dědečkem,“ nevydržel už trenér s nervama a chytil důležitě míč do rukou. Měl jsem za sebou pár minut prvního fotbalového tréninku. Stáli jsme v kruhu okolo něj, každému hodil míč, my jsme měli za úkol ho zpracovat a přihrát zpátky. Šlo mi to pod psa. Balon mi odskakoval, pletl se pod nohy, honil jsem ho po půlce hektaru. Trvalo jenom tři kolečka, než jsem trenéra vyprovokoval k téhle reakci.

Tak jsem se sebral a šel. Pěkně mě ten člověk nakrknul. Příště jsem se na tréninku neukázal, to dá rozum. Aspoň jsem v sedmi letech rychle pochopil, že fotbalista ze mě nebude ani v Hrušovanech.

To je vesnice, kde jsem se v roce 1970 narodil a žil tam dalších čtyřadvacet let. Leží patnáct kilometrů od Brna, a i když dneska má přes tři tisíce obyvatel, myslím, že definici maloměsta pořád nesplňuje. Hrušovany jsou vinařská obec, patří do známé Velkopavlovické oblasti, ale je v ní taky pár fabrik, a proto tam rodiče zůstali i po škole. Dostali v nich práci a po čase dekret na byt v paneláku.

Byli jsme typická rodina sedmdesátých let. Naši se brali hodně brzy, jak na kraji normalizace bývalo zvykem. Tátovi bylo dvacet, mámě osmnáct. Za rok jsem přišel na svět já a za dalších pět let ségra. Na co taky čekat? Cestovat po světě se nedalo, kariéru mohl dělat jenom ten, kdo na to měl žaludek, a tak založení rodiny bylo nejsmysluplnějším naplněním života. Někdy to přinášelo na dnešní poměry úsměvné situace – třeba můj dědeček slavil narození prvního vnoučete už v osmatřiceti letech.

Díky tomu, že jsme bydleli v bytovce, jsem nepatřil k dětem, které by musely víkend co víkend dřít na vinohradě nebo po škole chodit na pole jednotit cukrovou řepu, aby doma byl laciný cukr do vína. Dědeček měl sice osmisethlavý vinohrad,

kde jsem občas musel ohnout hřbet, ale nebyla to žádná velká řehole.

Aspoň jsem měl víc času na naše drobné lumpárny.

Po příchodu ze školy jsem tradičně hodil tašku do kouta a vyrazil s klukama ven, odkud jsem se vracel těsně před setměním. Televizi jsme měli, ale asi nikoho z nás nenapadlo trávit před ní odpoledne. Však vysílaly jenom dva programy, jeden nudnější než druhý. *Azimut, Zemědělský magazín, Federální kriminální ústředna pátrá...*

Znali jsme lepší zábavu. V zimě jsme hráli hokej na rybníku, v létě jsme chodili s míčem na hřiště a hlavně nás lákaly dobrodružnější věci jako zapalování ohňů v pískovně, kradení jablek a švestek v sadech nebo války s kamením. Nebyla to zájmová činnost přesně podle pionýrských příruček, ale věděli jsme, kde jsou naše hranice a co si můžeme dovolit. Vybavuju si jediný průšvih, který musela mamka řešit. Cestou z odpoledního vyučování jsme se honili s holkama, do jedné jsem strčil a ona spadla do kaluže. Za tři hodiny už u nás zvonila její máma a nasupeně mávala špinavýma věcmi: „Paní Orálková, nevíte, kdo to asi tak bude prát?“ Trochu jsem to schytl a vyslechl si přednášku, že nemám terorizovat děvčata. Žádný sígr jsem nebyl, to určitě ne. Ale ani ušlápnutý chlapeček. Byl jsem vždycky vyšší než ostatní, docela rychle jsem rostl. A měl problémy s očima. Od čtyř let jsem šilhal a musel nosit brýle s korekcí, jedno oko jsem měl skoro pořád zakryté. Byla to dost otrava. Hlavně proto, že jsem měl brýle věčně špinavé, musel si je čistit, starat se o ně. Ulevilo se mi, když jsem je na druhém stupni mohl konečně odložit.

Život na vesnici měl svůj půvab, který děti vyrůstající ve velkých městech nikdy nepoznaly. Ale provázelo ho i pár nevýhod. Jednou z nich byla chudá nabídka sportů, kterými bychom mohli zabít volný čas. A po trpké zkušenosti s fotbalem jsme hledali, co bych mohl zkusit dál. První cesta vedla do oddílu sportovní gymnastiky v Sobotovicích. Při

přijímacích zkouškách jsme měli cvičitelům předvést, jak jsme pohybliví a šikovní na žíněnce, bradlech a tak. Nebyl jsem věru žádný akrobat. Uspěl jsem jenom ve visu na kruzích. Visel jsem na nich dost dlouho... Taky gymnastiku jsem si tedy mohl odškrtnout ze seznamu přijatelných sportů.

Máma hrávala volejbal, proto jsem to zkusil i pod vysokou sítí. Vydržel jsem docela dlouho, asi pět let. To však neznamená, že bych na palubovce vynikal. I když... Na začátku se mi vážně zdálo, že by mi to mohlo jít. Trénovali jsme smeče, podání, mezihru a měl jsem ze sebe dobrý pocit, výrazně lepší než při fotbale. Přeci jenom ruce má člověk obratnější než nohy. Jenže přišel zápas, a to bylo pokaždé zoufalství. Kvůli trémě jsem nebyl schopen nic zahrát. Většinu času jsem proseděl na lavičce. Trenér mě posílal na hřiště obvykle na posledních pět minut, za stavu 14:6 nebo 13:3, kdy se nedalo nic zkazit – a já pokazil úplně všechno. Šel jsem třikrát na podání a dvě z nich zahodil. Takže další zápas mě zase nepostavil.

Volejbal jako takový mě bavil, je to prima hra. Ovšem po čase se mi začalo zajídat, že jsem byl ostatním spíš pro srandu. Outsider týmu. Na rovinu mi to málokdo řekl, ale nebylo těžké to z nárázek a poznámek vycítit. Dostal jsem přidělenou roli náhradníka a nikdy se jí nezbavil. Tak jsem se jednoho dne vykašlal i na volejbal.

V páté třídě přišla první drobná životní změna. Na naší základce jsme neměli druhý stupeň, proto jsem musel dojíždět do Židlochovic, což je asi 2,5 kilometru od Hrušovan. Stal se ze mě přespolní žák, doslova a do písmene. Bylo by krásné teď napsat, že jsem každý den běhal do školy s aktovkou na zádech a odpoledne zase zpátky, od září do června, jako to dělají Keňané, a tím získal úžasnou aerobní vytrvalost, z níž čerpám do dneška. Ale nebyla by to pravda. Jezdil jsem ten kousek autobusem, jenom výjimečně chodil domů pěšky. Jistě, někdy jsem vyrazil na kole. To však bylo z pohodlnosti, ne ze sportovního nadšení. Zatímco na autobus jsem musel vstávat

už v půl sedmé, tady jsem si mohl v klidu přispat, potom sednout na kolo, odfrčet do Židlochovic, těsně před zvoněním zapáchnout favorita do stojanu u školy a upocený vběhnout na poslední chvíli do třídy.

Možná právě tohle jsou nejdůležitější roky, kdy si děti vytvářejí vztah ke sportu. Nemyslím fanouškovský, ale touhu soupeřit, hýbat se, vítězit, posouvat svoje hranice, překonávat se. Hlavním průvodcem na téhle cestě bývá tělocvikář. Může je povzbudit a ukázat jim krásu sportování, nebo jim ho znechutit na zbytek života. Ten náš měl blíž ke druhé skupině. Zajímala ho jenom házená, kde vedl dívčí kroužek, hodiny tělocviku ho příliš nebavily. Když neměl čas a chuť se nám věnovat a něco vymýšlet, přinesl míč a řekl: „Tak, jděte hrát fotbal.“ Nic proti fotbalu, ale v lednu a na sněhu to nebyl ideální sport.

Sem tam se mu taky povedlo nás dokonale demotivovat, hlavně při atletice. Ano, řeč bude o patnáctistovce, neoblíbené to disciplíně většiny školáků. Běhali jsme ji každé pololetí, já patřil k průměru a všechny nás s přehledem válcoval třídní sígr. Nejhorší žák, který šel z průšvihů do průšvihů, chodil div ne s cigaretou v puse, ale zároveň byl mimořádně talentovaný na vytrvalostní sporty. Nevadilo mi, že nás jasně porážel, se svými prohulenými plícemi. Jenom mě pořádně štválo, když si z nás učitel ještě dělal legraci a předhazoval nám: „Vidíte, i tenhle týpek vás všechny předběhne.“ Pobavilo mě proto, když jsme se před časem s tělocvikářem potkali a on mi začal nadšeně vyprávět, jak o mně rád čte v novinách a celá rodina sleduje moje výsledky a ohromně mi fandí.

Podobné řeči, jakými komentoval naše úsilí při patnáctistovce, v dětech obvykle neprobudí sportovní touhu a lásku k atletice. Ale i tak jsem se v páté třídě přihlásil na Běh Směru, který se konal – jak se tenkrát říkávalo – pod patronátem místních novin. Bylo to školní kolo, 1500 metrů. Můj první závod. Pamatuju si, že jsme s klukama ze třídy před startem zaníceně diskutovali, jak to rozběhnout, jakou zvolit taktiku a jak

správně dýchat. Bral jsem to opravdu vážně. Jenže než jsem po startu mohl začít přemýšlet nad tím, jak mám správně dýchat, byli všichni v trapu. Doběhl jsem druhý od konce. Byl jsem z výsledku šíleně zklamaný a nechápal, jak je to možné. Věřil jsem, že mám na víc. Představoval jsem si, jak poběžím v čele a pak mě budou všichni chválit a budou se ptát, jak to šlo. Místo toho jsem si bohužel musel přiznat, že zřejmě nebudu mít ani běžecký talent.

Neúspěch mě kupodivu neotrávil, ale naopak motivoval k tomu, abych se přihlásil do školního atletického kroužku.

A opět jsem si prošel kolečko, kdy jsem ze seznamu pro mě použitelných sportů vymazával jednu disciplínu za druhou. Naštěstí to bylo rychlé. Vzal jsem do ruky kouli a dohodil ji v podstatě tam, kam z té výšky spadla. Při dálce jsem měl problém trefit prkno a doskočit vůbec do písku. Prvním pokusem ve výšce jsem pro změnu dopadl na hliníkovou tyč a ohnul ji. Bolela mě z toho záda, navíc mi trenér taktně naznačil, že ani tady nemám budoucnost.

Tak na mě zbylo běhání. Asi proto, že nevyžaduje žádné zvláštní nároky a dovednosti. Prostě se rozběhnete a běžíte; tak, jak jste se to naučili ve chvíli, kdy se vám poprvé podařilo zvítězit nad záludností gravitace. Záhy jsem zjistil, že při sprintech si příliš radosti neužiju a že jsem pomalý i na třístovce. Delší štreky mi zřejmě byly souzené.

Kroužek byl fajn i díky uvolněné a příjemnější atmosféře. Nepanovala v něm rivalita, nepřejícnost a jistá dětská krutost, jakou jsem znal z týmových sportů. Každému šlo něco jiného, proto jsme k nedostatkům druhých byli tolerantnější. Velký podíl na tom měl František Němec. Jeden z těch nadšených a obětavých trenérů, kteří jsou duší českého sportu. Každý, kdo to někam dotáhl, může vděčně ukázat na svého prvního trenéra, který v něm zapálil ten ohýnek.

Františkovi mohlo být tak pětatřicet, měl velkou autoritu, ale spíš než přísně direktivní pedagog to byl laskavý trenér. Učil

nás všechno, s výjimkou oštěpu. Chtěl, aby nás atletika bavila jako celek. Předváděl nám rozklusání, rozcvičení, abecedu, starty, sprinty, skoky. Dal mi základy, které by měl umět každý, kdo to s běháním myslí trochu vážněji. Navíc brzy s potěšením zjistil, že mám zájem běhat dlouhé trasy a že jsem ochoten pro úspěch udělat něco navíc, že nejsem z těch dětí, které začnou blbnout a flákat se, jakmile se trenér otočí zády.

Bylo to s ním zábavné, neliboval si v samoúčelném drilu. Měli jsme dvě hodiny týdně, prostě obyčejný kroužek na základní škole. Podobný vedl taky v Přísnoticích, a tak jsem začal jezdit i tam. Trénoval jsem vlastně dvoufázově. Poprvé v úterý a podruhé ve čtvrtek. František nás dovedl i skvěle motivovat. Jednou, to bylo krátce před mým odchodem ze základky, do mě hučel, že mám natrénováno a že je škoda, že jsem patnáctistovku ještě nezaběhl pod pět minut. Přesvědčil mě, abychom sedli na kolo a odjeli do Vranova, kde měli dráhu. Běžel jsem sám, jenom proti stopkám. On stál u cílové čáry, povzbuzoval mě a hlásil mezičasy. Nakonec se povedlo, zvládl jsem patnáctistovku za 4:58. Nejvíc si nás ale získal tím, že nejlepší děti z kroužku brával na týdenní soustředění, nejčastěji do Ivančic. Pod stan a ještě jsme se na týden ulili ze školy, to bylo něco!

František taky pořádal novoroční běh v Přísnoticích na 7 a 20 kilometrů. Asi z důvodu, že jsme vinařský kraj a není těžké se ve sklípku zdržet o něco déle, byl termín závodu až týden po Silvestru. Poprvé jsem se na něj vypravil v necelých třinácti letech. Běžel jsem kratší trať, ale i tak mi to přišlo jako strašlivá dálka. Vždyť do té doby jsem běhal maximálně patnáctistovku, přespoláky a krosy bývaly ještě kratší.

Závod jsem zvládl slušně, asi se nesměle projevila nějaká moje vůle běžet a běžet. Poslední jsem ani zdaleka nebyl. Nechal jsem za sebou dvanáct dospěláků. Ale víc se mi vybavuje obraz, jak běžím teprve k otočce a vidím, že ti nejlepší mají přede mnou obrovský náskok. Hrozně mě to deprimovalo. Oni

si vesele upalovali k cíli a já se na trati ještě dlouho trápil. Záviděl jsem jim. A zároveň to pro mě byla obrovská výzva a motivace. Chtěl jsem být jednou v cíli taky dřív, jako oni.

Díky tomu, že jsem v Přisnoticích poprvé běžel s chlapama, pro mě tenhle závod i v dalších letech hodně znamenal. Vždycky jsem se chtěl ukázat co nejlíp a být rychlejší než před rokem. Kuriozní je, že v devatenácti letech jsem zaběhl traťový rekord na sedmičce a potom i na dvacítkě. Splnil se mi malý dětský sen – vyhrál jsem Přisnotice, navíc s nejlepšími časy. Před pár roky František přestal novoroční běh pořádat, takže oba rekordy mám už navždycky. Nebo minimálně do té doby, než závod někdo obnoví.

Atletický kroužek mi šel k duhu a měsíc od měsíce jsem poznával, že moje výkonnost roste. Najednou jsem nepovládal na chvostu startovního pole, ale občas jsem byl čtvrtý, někdy pátý. I při tělocviku mě na patnáctistovce předběhl jenom ten grázlík, co kouřil.

Ne, nesnil jsem tenkrát o tom, že se jednou dostanu do reprezentace, budu překonávat rekordy a poletím na olympijské hry. Naštěstí to tak neměli ani rodiče. Neviděli ve mně nového Emila Zátopka a nesnažili se naložit mi na bedra vlastní touhy a ambice, jak to mámy a tátové občas dělávají. Však jsem zažil pár trenérů, kteří svoje děti při závodech psychicky deptali, řvali na ně, nadávali jim, až jsem kluky obdivoval za to, že se jim na běhání a drezúru kolem nevykašlou. Naši byli rádi, že se po vyučování nepoflakuju, ale nijak zvlášť moji atletiku neprožívali. Na závody nechodili. Zeptali se, jak jsem dopadl, pogratovali k výsledku, a tím to skončilo. Na druhé straně mě od běhání ani neodrazovali a nedávali mi kázání, že bych se měl věnovat něčemu užitečnějšímu, třeba učení. Díky bohu. Za obojí.

Vlastně mě svět vrcholového sportu na základce moc nezajímal, to přišlo později. Netušil jsem, že se u nás v Československu běhá proslulý Košický maraton. Neznal jsem

jména slavných sportovců, tedy s výjimkou těch, o kterých psal Ota Pavel, můj oblíbený spisovatel. Netoužil jsem být jedním z nich.

Prostě jsem rád jezdil po závodech v okolí. Do Sobotovic, Oslavan, Přisnotic, Velkých Němčic, Ivančic, Břeclavi nebo Brna. Poznávat jejich zvláštní atmosféru a být mezi lidmi, které bavilo to, co bavilo mě. Každá cesta, byť byla dlouhá třeba jenom patnáct kilometrů, pro nás znamenala výlet na půl dne a malý svátek.

Nejvíce jsem si užíval, že všechno teď záleží pouze na mně. Na tom, co odtrénuju a jak se připravím. Já jsem rozhodoval, jestli pojedu na závod. Nezáleželo na libovůli trenéra. Nikdo mi nemohl jako na volejbale pár minut před startem říct, že dneska nepoběžím, protože se mu nezdá, jakou mám formu a jak běhám. Cíle jsem si taky určoval sám. Chtěl jsem být lepší než minule a porazit kluky, kteří mi posledně utekli. Nic víc. Podobně to mívají i dnešní hobíci. Porovnávají se s lidmi, na které stačí. Buď porazí on mě, nebo já jeho. A za týden, za dva týdny si to rozdáme zase. To byla moje první motivace. Zlepšovat se a mít z běhání radost.

Naštěstí mi to zůstalo až do dneška.

Dopis od trenéra

Když se základka blížila do finišu, musel jsem začít přemýšlet, co se mnou bude dál. Neměl jsem jasnou představu. Ostatně kdo ji v tom věku má? Znamky ve škole byly v pohodě, což o to. Trochu jsem zápasil s jazykama, čeština ani ruština mi k srdci nepřiřostly, ale ostatní předměty jsem zvládal hravě. Když jsem se dokopal k tomu, abych se doma podíval do učebnic, vylouplo se z toho hezké vysvědčení. Na samé jedničky jsem nepomýšlel, takové ambice jsem opravdu neměl, ale vyznamenání jsem nosil pravidelně.

A tak jsem zvolil cestu všech, kdo ve čtrnácti letech nevědí. Podal jsem si přihlášku na všeobecný gympl v Brně, v Křenové ulici. Jako druhou možnost jsem napsal jakýsi chemický učňák. Naštěstí na něj nedošlo. Přijímačky na gympl jsem bez potíží udělal, takže nebylo co řešit a nad čím dumat.

Vybral jsem si specializaci matematika a programování. Někdy v té době jsem totiž poprvé uviděl a vyzkoušel počítač. Legendární ZX Spectrum 80 s gumovou klávesnicí, které dostal jeden z kamarádů. Pozval naši partu domů a závistivě jsme ten zázrak moderní techniky obdivovali. Byl jsem absolutně nadšený. Zvlášť když nám na chvíli dovolil zkusit si nějakou hru. Byly to jednoduché osmibitovky a připomínaly hry z budek na automaty, které jsme vídali u kolotočářů na poutích, akorát se tam nemusely házet peníze. Záviděli jsme mu, že celý den si může hrát zadarmo. I těchhle pár okamžiků stačilo, abych si řekl, že počítače jsou věc, které bych se chtěl jednou věnovat.

Začínal tedy podzim 1984 a já začal denně dojíždět do Brna. Ale s Františkem Němcem jsem dál zůstal v kontaktu. Běhání jsem určitě nechtěl nechat, na to jsem ho měl už moc rád. Asi půl roku jsem ještě docházel na atletický kroužek, jenže to bylo čím dál složitější. Ze školy domů jsem se vracel pozdě, pak jsem musel sednout na kolo nebo jít na vlak a vyrazit do

Přísnotic.

František mi proto napsal můj první individuální tréninkový plán. Asi se moc nelišil od těch, které si dneska můžete stáhnout z internetu. Běhal jsem pětkrát týdně, byl v tom jeden dlouhý běh, asi sedm kilometrů, nějaké opakované třístovky, rovinky, kruhové posilování. Držel jsem se plánu téměř slepě. Když v něm bylo napsáno, že mám běhat rychlé úseky, odběhal jsem je – tempem, které jsem považoval za rychlé. Když tam stálo sedm kilometrů volně, odklusal jsem sedm kilometrů tak, jak jsem si představoval volné tempo. Hodinky se stopkami jsem neměl a složitější přístroje ještě neexistovaly, tudíž jsem spoléhal na intuici a pocity. Dneska by se asi řeklo, že jsem naslouchal svému tělu.

Běhal jsem většinou po silnicích, kde tenkrát ještě moc aut nejezdilo. V zimě jsem vyrážel z Hrušovan směrem do Žabčic, k pískovně to bylo přesně pět kilometrů, a vybavuju si, že cesta byla rovná, jako když stfelí. Rozběhl jsem se a hned viděl konec trasy. Tohle bylo moje první běhání na morál, protože se mi pořád zdálo, že otočka se ne a ne přiblížit. V létě jsem zkoušel trénovat mezi vinohrady, ve zvlněném terénu. Ale stačilo, aby se spustil déšť, a za chvíli byla cesta tak bahnitá, že se v ní běhat nedalo. Později jsem si vymyslel docela těžký trénink v pískovně. Běhal jsem v dunách, po kotníky v písku. Škoda jenom, že byl moc hrubý a nešlo v něm běhat bosky.

Většinou jsem trénoval až večer, potmě, protože jsem nechtěl být zbytečně na očích. Trochu jsem se styděl za to, že běhám. Hrušovany sice nebyly tradicionalistická vesnice, kde každý sportující člověk je považován za podivína a ostatní si po straně šuškaají : „On snad nemá doma na zahradě co na práci, že si tady může pobíhat?“, ale i tak mi přišlo moje běhání nepatřičné. Měl jsem dojem, že se to nehodí. Na venkově se za plnohodnotný sport uznávaly jenom fotbal a hasičské závody. Obojí poskytovalo zábavu aktérům i divákům, vypilo se nějaké to pivo a štamprle, opekly klobásy, kibicovalo se. Ale kdo si

běhal sám po silnici, a já byl jediný, kdo v Hrušovanech v první polovině osmdesátých let běhal, toho okolí mělo za trochu zvláštní postavičku. Ať to byl malý kluk, nebo dospělák. Díky tomu jsem si zvykl běhat sám. Neměl jsem žádného parťáka, nikdo mi do toho nemluvil a jedině, co jsem respektoval, byl trenérův plán. Mám to tak vlastně pořád. I teď naprostou většinu kilometrů zdolávám sám. Je prima běhat ještě s někým, беру to vždycky jako příjemné zpestření, ale trénink je pro mě stále i synonymem individualismu a sportovní svobody.

Na Františkův plán jsem najel před zimou a na jaře 1985 jsem se nestačil divit. Začal jsem vyhrávat svoje první závody. Například osudový Běh Směru, kde jsem kdysi zklamaný vyhořel už ve školním kole. Teď jsem vyhrál okresní soutěž starších dorostenců – patnáctistovku jsem zaběhl za 4:43, skoro dvacet vteřin před druhým v pořadí. Byl to pro mě naprostý šok. Takový pokrok jsem ani trochu nečekal. Pochopil jsem ale, že to jde, že když budu pořádně a pravidelně trénovat, začnu se zlepšovat. Pro moji psychiku a sebedůvěru to bylo hodně důležité poznání.

Další zlom přišel na středoškolských sportovních hrách. Nominoval jsem se na 3000 metrů, což nebyl takový problém, protože nikdo jiný ze školy o tuhle poctu nestál. Řekl jsem učitelům, trochu neskromně, že běhám docela dobře a že bych to mohl zvládnout do deseti minut. Tak mě přihlásili. A doběhl jsem druhý. S obrovským náskokem vyhrál nějaký kluk ze sportovního gymplu, pak jsem byl já a za mnou zase dost velká díra, která mě oddělovala od ostatních, co běhání znali jenom z hodin tělocviku. Ve škole mě plácali po zádech a chválili, kolik že bodů jsem pro nás nečekaně získal. Byl jsem spokojený. Těch pár gratulací bylo první odměnou za moje tréninkové úsilí.

V létě jsem odjel jako instruktor na letní tábor, a když jsem se vrátil domů, žasnul jsem podruhé. Přišel mi totiž mezitím dopis

od nějakého pána s brněnskou zpáteční adresou, že viděl moje výsledky a rád by mě trénoval. Táta na nic nečekal a mým jménem a bez mého vědomí mu odepsal, že budu moc rád, když se mě ujme. Připadal jsem si jako hokejista draftovaný do NHL. Nechtělo se mi věřit, že by o mě stál opravdový trenér a já že bych se měl přidat k opravdovým běžcům. I fantazie patnáctiletého kluka má svoje hranice.

Ten pán se jmenoval Jiří Sequent, byl z Techniky Brno a atlety úspěšně trénuje do dneška. Teď třeba Lenku Masnou, Jirku Homoláče nebo Jakuba Holušu. Ať si o něm lidi říkají, co chtějí, před ostatními měl vždycky náskok v tom, že sám vyhledával nové talenty. Nečekal, až někdo zaklepe na dveře klubovny. Sledoval výsledky malých závodů, a když našel někoho se slušným časem a prázdnou kolonkou oddílové příslušnosti, oslovil ho. Takhle to bylo i se mnou. Adresu si zřejmě našel v telefonním seznamu a zkusil to, napsal mi.

Nejdřív jsem se o nabídce poradil s Františkem. Přijal to sportovně. Říkal mi, ať to v Technice zkusím, že určitě budu mít lepšího trenéra. Bral to svým způsobem jako poctu. Většina z dětí, které vedl, skončila s atletikou odchodem ze základní školy, a proto byl rád, že mám touhu v běhání pokračovat na vyšší úrovni. Myslím, že i v dalších letech byl hrdý, že ve svých kroužcích objevil aspoň běžce, jako jsem já. Dokonce jsme si někdy v mých pětadvaceti začali tykat.

Se Sequentem jsme se domluvili, že se přijdu ukázat na trénink. Vyzkouší mě a uvidíme. Převlíknul jsem se, on houknul na jednoho ze starších kluků a řekl mu: „Jděte si spolu zaběhat.“ Dali jsme nějakých sedm kilometrů, a když jsme se vrátili na stadion, byl jsem hotový, sotva jsem popadal dech. Ten kluk byl kondičně úplně jinde. Sequent se ho jenom zeptal: „Dobrý? Zvládnul to?“ A on přikývnul: „Jo.“

Tak jsem prošel atletickým křestem a stal se novým členem Techniky Brno. Ten kluk potom do tréninkové skupiny přestal chodit a poťouchlostí osudu jsme se znovu potkali až o dvacet

let později. To jsem teprve zjistil, že to byl Jirka Krejčí, s nímž jsem pak v Břeclavi bojoval o titul mistra republiky na sto kilometrů...

Tréninky pod Sequentem byly docela jiné, než na co jsem byl zvyklý. Ve všem. V objemu, v zatížení, v intenzitě. U Františka jsem trénoval pětkrát týdně a dohromady to mohlo dát tak 45 kilometrů. V Technice jsem se brzy dostal na sedmidenní trénink, objemy se téměř zdvojnásobily. Jak jsem časem zjistil od kluků z ostatních brněnských oddílů, trénovali jsme víc než oni. Sequent nám dával pořádně do těla, což se v dalších letech projevilo i na výsledcích. Novinkou pro mě byly hlavně intenzivní běhy na dráze, ty jsem dřív v podstatě neznal.

Měl jsem toho na začátku opravdu dost. Ráno jsem vstával v šest hodin, jel do školy, odpoledne jsem upaloval na trénink a večer se vlakem vracel utahaný do Hrušovan. Pořád jsem s sebou nosil tašky plné bot a oblečení a učebnic a sešitů. Vláčel jsem je do Brna a zase zpátky domů, až jsem z nich měl pěkně vytahané ruce. Občas jsem druhý den po těžkém tréninku usínal při vyučování únavou. Na nějaké úžasné studijní výsledky jsem stejně kvůli atletice rezignoval. Věděl jsem, že většinu předmětů bez problémů uhraju nejhůř na trojku, a to mi stačilo. Jednoduše jsem je vypouštěl. Bavilo mě jenom programování. Tenkrát se o něm nedaly koupit skoro žádné knížky, tak jsem si jednu z mála dostupných půjčil v knihovně a opisoval ji při hodinách biologie, občanské nauky, chemie... Být čahounem mělo pár výhod. Jednou z nich bylo, že jsem seděl v poslední lavici a učitelé mě moc nerušili.

Na dráhářské tréninky jsme chodili na Zbrojovku, kde měli klasický čtyřsetmetrový ovál, piliňák. Dneska je to tam hodně zdevastované, někdejší slavné fotbalové hřiště je zarostlé křovím a plevelem a sousední tréninkový areál s dráhou je na tom jenom o málo líp, ale dřív byl stadion jedním z hlavních přípravných míst brněnské atletiky. Delší výběhy jsme startovali od dětské nemocnice, kde Sequent pracoval jako

dezinfektor, ještě spolu s Tomášem Kosmákem, skvělým vytrvalcem osmdesátých let. Ne, nebylo to povolání, které by si v dětství vysnili. Ale tehdy jim dávalo jednu důležitou věc. Svobodu. V poledne měli padla a potom se mohli věnovat atletice.

Věci jsme si nechávali ve špitále a od brány jsme vyráželi na tréninky po okolí. Pro mě to na začátku byla muka. I když jsem chodil už do druháku, Brno jsem vlastně neznal. Můj zdejší svět se smršknul na cestu do školy, na stadion a zpátky na nádraží. Najednou jsme běhali dlouhé štreky po okrajích města a já vůbec netušil, kde jsme. Nevím, co bych dělal, kdyby mi utekli. Takže jsem se všech musel držet zuby nehty. Byli na tom fyzicky líp než já, ale mě popoháněl pocit bezmoci z toho, že se můžu ztratit.

Sequentovi tenkrát bylo kolem čtyřiceti a běhal s námi. Pořád ve výborné formě. Měl trenérskou jedničku, ale asi ne ty správné konexe, proto dlouho zůstával v Technice. Možná kdyby se angažoval ve straně, dostal by šanci dřív. Ale i tak se dočkal a za pár let odešel do pražské Dukly. Jeho velkou předností bylo, že uměl lidi nadchnout a zblbnout do trénování, vybičovat jejich motivaci. Nepamatuju, že by někdo jeho tréninky vědomě flákal. Taky hodně dbal na individualismus. Nepodporoval velká kamarádství mezi běžci. Pořád nám opakoval: „To je tvůj soupeř, ne kamarád. Nejsi na fotbale. Na ostatní se nevaž, dívej se jenom na sebe.“

Mě to moc netrápilo, byl jsem zvyklý běhat sám, ale ostatním to nebylo úplně příjemné. Jim parta chyběla. V něčem jsem však trenéra chápal. Chtěl z lidí dostat maximum. Pokud viděl, že někdo atletice nedává všechno nebo na to prostě nemá, bez velkého sentimentu ho odsunul na vedlejší kolej. Byl občas drsný, s nikým se nemazal. Prostě mu do očí řekl: „Ty jsi úplně k ničemu!“ A bylo to vybavené.

Nejradši měl přírodnáky, lidi s přirozeným talentem. Jednou jsme šli a on uviděl kluka, jak seskočil ze stromu a potom se